

Gender Paradigm

of Educational Field

**ГЕНДЕРНА
ПАРАДИГМА
ОСВІТНЬОГО
ПРОСТОРУ**

2017'5

З М І С Т

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ГЕНДЕРНОЇ ОСВІТИ

Говорун Тамара, Кікінежді Оксана Гендерна «матриця» української педагогічної думки.....	8
Гришак Світлана Стандарти рівності жінок і чоловіків Ради Європи як нормативно- правова основа розвитку гендерної освіти в країнах пострадянського простору	16
Дороніна Тетяна, Іванова Вікторія Гендерна експертиза навчальної літератури: нормативно-правовий аспект	21
Кравець Володимир Теоретичні проблеми сексуальної педагогіки в Україні	27
Стребкова Юлія Роздуми про своїх, чужих та інакших.....	34

ГЕНДЕРНИЙ ПІДХІД В ОСВІТІ: ІСТОРИКО-ПЕДАГОГІЧНИЙ АСПЕКТ

Вихор Світлана Шлюбна мораль українців та росіян у Х – ХІХ ст.: ми різні.....	45
Гончаренко Олена Гендерний аналіз статево-рольового виховання учениць жіночих шкіл в 1943–1954 рр.	53

РЕАЛІЗАЦІЯ ГЕНДЕРНОГО ПІДХОДУ В НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ: ДИТЯЧИЙ САДОК – ШКОЛА – ВНЗ

Гречин Ірина Шкільна система підготовки учнівської молоді до виконання батьківських обов'язків у Німеччині: досвід та перспективи	62
Жирська Галина «Прихована» дискримінація у змісті шкільних підручників з біології	69
Кізь Ольга Підготовка юнацтва до шлюбно-сімейних стосунків в контексті формування гендерної культури	76
Костюк Ольга Соціальне партнерство «школа – родина – громада» у запобіганні насиллю над жінками та дівчатами в Канаді	89

ПІДГОТОВКА ЮНАЦТВА ДО ШЛЮБНО-СІМЕЙНИХ СТОСУНКІВ В КОНТЕКСТІ ФОРМУВАННЯ ГЕНДЕРНОЇ КУЛЬТУРИ

У статті в контексті досліджень зарубіжних та вітчизняних науковців проаналізовано роль батьківської сім'ї як середовища гендерної ідентифікації. Розкрито внесок розробника сімейної, сексуальної та гендерної педагогіки, академіка В. Кравця в обґрунтування концептуальних засад теорії та практики дошлюбної підготовки молоді до виконання подружніх, батьківських та материнських ролей.

Узагальнено досвід організації просвітницької діяльності з метою формування гендерної культури студентської молоді у сфері шлюбно-сімейних стосунків у Школі гендерної рівності ТНПУ імені В. Гнатюка. Проаналізовано авторську тренінгову програму «Формування гендерної культури молоді», яка розширює сферу самореалізації дівчат та юнаків у виконанні подружніх та батьківських ролей, доводить вагомість ролей як дружини, так і чоловіка у функціонуванні сім'ї, збагачує учасників новими знаннями, необхідними для підготовки до майбутнього сімейного життя.

Ключові слова: *гендерна культура, шлюбно-сімейні стосунки, сім'я, батьківство, материнство, паритетність, егалітарність, інтерактивні технології, тренінг.*

Кизь О. Б.

ПОДГОТОВКА ЮНОШЕСТВА К БРАЧНО-СЕМЕЙНЫМ ОТНОШЕНИЯМ В КОНТЕКСТЕ ФОРМИРОВАНИЯ ГЕНДЕРНОЙ КУЛЬТУРЫ

В статье в контексте исследований зарубежных и отечественных ученых проанализирована роль родительской семьи как среды гендерной идентификации. Раскрыто вклад разработчика семейной, сексуальной и гендерной педагогики, академика В. Кравца в обоснования концептуальных основ теории и практики добрачной подготовки молодежи к выполнению супружеских, родительских и материнских ролей.

Обобщен опыт организации просветительской деятельности с целью формирования гендерной культуры студенческой молодежи в сфере брачно-семейных отношений в Школе гендерного равенства ТНПУ им. В. Гнатюка. Проанализирована авторская тренинговая программа «Формирование гендерной культуры молодежи», которая расширяет сферу самореализации девушек и юношей в исполнении супружеских и родительских ролей, доказывает значимость ролей как жены, так и мужа в функционировании семьи, обогащает участников новыми знаниями, необходимыми для подготовки к будущей семейной жизни.

Ключевые слова: гендерная культура, брачно-семейные отношения, семья, отцовство, материнство, паритетность, эгалитарность, интерактивные технологии, тренинг.

Kiz O. B.

THE PREPARING OF YOUTH FOR MARRIAGE AND FAMILY RELATIONSHIPS IN THE CONTEXT OF FORMATION OF GENDER CULTURE

The article deals with the role of the parental family as an environment of gender identification, the formation of gender consciousness, gender relations and gender outlook of growing personality in the sphere of marriage and family relationships in the context of foreign and domestic research. The contribution of a creator of family, sexual and gender pedagogy, academician – V. Kravets to the substantiation of the conceptual principles of a theory and a practice of premarital preparation of youth for the realization of marital, parental and maternal roles is revealed.

The experience of the School of Gender Equity of Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University as to organizing educational activities with the purpose of formation of youth' gender culture in the sphere of marriage and family relationships is summarized. Author training program "The formation of gender culture of youth" is analyzed. It expands a sphere of girls' and boys' self-realization in the realization of marital and parental roles; proves an importance of wife' and husband' roles in the functioning of the family, and enriches participants with new knowledge, which is necessary for preparation for future family life.

Key words: gender culture, marriage and family relationships, family, parenthood, motherhood, parity, egalitarianism, interactive techniques, training.

Сім'я є первинним середовищем, де формується сімейна паритетна демократія – складова соціальної демократії суспільства. На думку академіка В.Кравця, сім'я є основним інститутом самоідентифікації українського суспільства, в якому закладається духовний стрижень особистості, основи її моралі, самобутність національного світовідчуття, світорозуміння ментальності [8, с. 19]. Сім'я охороняє моральні чесноти, національні звичаї і традиції, невтомно плекає родовід минулих, сучасних і прийдешніх поколінь, є своєрідним духовним храмом [13, с. 6]

Сучасна українська сім'я потребує радикальної зміни її статусу у суспільстві, всебічної дієвої допомоги з боку держави та освітніх, громадських, релігійних структур. Стратегічною метою сімейної політики

в Україні має бути зміцнення інституту сім'ї шляхом підтримки моделі соціально, економічно та духовно самодостатньої родини, що побудована на паритетних засадах та забезпечує рівні можливості особистісної самореалізації для кожного свого члена.

Сімейне життя є важливою сферою життєздійснення особистості, що висуває високі вимоги до її психологічної та гендерної культури, особистісних якостей, рівня розвитку саморефлексії, подружніх, материнських та батьківських ролей. Означене актуалізує проблему підготовки юнацтва до шлюбно-сімейних стосунків в контексті формування гендерної культури молоді, позаяк самовизначення юнацтва у питаннях рівних прав та можливостей статей у родинному бутті сприятиме усвідомленню паритетних засад побудови подружніх та сімейних взаємин, орієнтації на егалітарні гендерні ролі.

Імпліцитно проблема готовності до шлюбно-сімейних стосунків активно досліджувалась у працях вітчизняних та зарубіжних науковців: медико-психологічних (Л. Богданович, М. Вовчик-Блакитна, І. Горпінченко, Д. Ісаєв, В. Каган, З. Кісарчук, Д. Колесов, Е. Непочатова-Курашкевич, А. Хрипкова, З. Шкіряк-Нижник, І. Юнда), морально-педагогічних (В. Барський, В. Бойко, М. Вовчик-Блакитна, Є. Ільїна, О. Киричук, В. Сухомлинський, І. Трухін, В. Чудновський), соціально-педагогічних, (М. Алексеєва, Т. Афанасєва, Т. Буленко, І. Братусь, І. Гребенніков, І. Дубровіна, Г. Лактіонова, М. Мацковський, Д. Немировський).

Психологічну готовність до материнства/батьківства розкрито у дослідженнях О. Баженової, О. Безпалько, Л. Баз, В. Брутман, А. Варги, Н. Гусак, Т. Демченко, І. Зверєвої, О. Копил, С. Мещерякової, Р. Овчарової, В. Сидорова, Г. Філіппової, І. Хамітової. Формування статевої свідомості, гендерної ідентичності та їх роль у психологічній готовності до шлюбу та виконанні батьківських ролей широко представлено у наукових працях М. Боришевського, В. Васютинського, Т. Говорун, О. Кікінежді, І. Кона,

В. Кравця, Т. Титаренко, Т. Яблонської.

Відомий розробник сімейної, сексуальної та гендерної педагогіки, академік В. Кравець обґрунтував концептуальні засади теорії та практики дошлюбної підготовки молоді та виконання подружніх, батьківських та материнських ролей, окреслив оптимальні шляхи формування гендерної культури у сфері шлюбу та сімейного життя, просімейних, прокреативних настановлень юнаків і дівчат [8; 9; 11]. Науковий інтерес ученого спрямовано на дослідження основних функцій, сексуальної культури сучасної сім'ї, організацію подружньої взаємодії, гендерні особливості подружніх конфліктів, формування відповідального батьківства та усвідомленого материнства, самовизначення молоді у сфері традиційної та егалітарної культур [1; 9; 10].

Під керівництвом В. Кравця проаналізовано основні напрямки статевої соціалізації та дошлюбної підготовки учнівської молоді у різних країнах світу, обґрунтовано доцільність використання в Україні зарубіжного досвіду, відібрано методичний інструментарій упровадження їх у вітчизняну практику навчання та виховання [12]. Ученим ініційовано проведення нових наукових досліджень з метою теоретичної розробки та емпіричної перевірки психолого-педагогічної концепції онтогенетичного становлення індикаторів готовності індивіда до шлюбно-сімейних стосунків та аналізу впливу чинників мега-, макро- мезо- та мікро-рівнів, що детермінують її формування.

Попри значні наукові теоретичні та практичні доробки щодо підготовки до шлюбно-сімейних стосунків, недостатньо враховується досвід, отриманий юнацтвом у батьківській сім'ї та недостатньо розробленими залишаються практичні аспекти підготовки сучасної студентської молоді засобами інтерактивних технологій до організації партнерської подружньої взаємодії у майбутній сім'ї, побудови егалітарних сімейних взаємин, обопільно усвідомленого і відповідального

батьківства/материнства, виконання необтяжених стереотипами гендерних ролей у родині та суспільстві.

Метою статті є аналіз впливу батьківської сім'ї як середовища гендерної ідентифікації на становлення гендерної свідомості, формування гендерно-рольових експектацій та гендерного світогляду особистості у сфері шлюбно-сімейних стосунків. У статті презентовано авторську тренінгову програму «Формування гендерної культури молоді», що покликана розширити сферу самореалізації юнацтва у виконанні подружніх ролей, доводить вагомість ролей дружини і чоловіка у функціонуванні сім'ї, збагачує учасників новими знаннями, необхідними для підготовки до майбутнього сімейного життя через аналіз паритетних ролей у виконанні функцій сім'ї на засадах гендерної рівності.

Батьківська сім'я впливає на формування еталонів чоловічих і жіночих якостей, поведінкових моделей, дає можливість безпосереднього пізнання сімейно-побутових стосунків чоловіків і жінок, їхніх ролей, функцій, прав та обов'язків як подружжя, батьків та громадян.

Вирішальну роль у формуванні готовності до ролі сім'янина, на думку психоаналітиків, мають дитячі роки. У працях З. Фрейда, А. Адлера, Е. Берна, А. Фрейд, К. Горні наголошується на здатності до любові і прихильності як фундаментальній характеристиці нормального розвитку та критерію психічного здоров'я дитини. Комплекси переживань, конфліктів, пережитих у дитячому віці, в майбутньому визначають поведінку дорослої людини і можуть стати причиною сімейних дисгармонійних стосунків.

Дитина навчається своїй майбутній подружній ролі, ідентифікуючись з батьками тієї ж статі. Для хлопчика важливе значення має досвід спілкування з батьком і спостереження за його поведінкою щодо матері. Дівчинці дуже важливо усвідомити засоби поведінки матері стосовно батька. Тати, зазвичай, більше матерів привчають дітей до відповідних гендерних ролей, підкріплюючи розвиток жіночності у своїх доньок і мужності – у синів. Учені підкреслюють роль партнерсько-домінаторних

взаємин між батьками та дитиною як значущого чинника в розумінні проблеми розвитку та готовності дитини до дорослого життя.

Великого значення у формуванні психологічної готовності до виконання майбутніх сімейних ролей учені надають впливу стилю взаємодії батьків з дітьми, який має віддалені наслідки і визначає їх гендерну поведінку у сім'ї [1]. Дослідження психологів свідчать, що розвиток Я-концепції дівчини переважно залежить від характеру вираження до неї любові в сім'ї або у стосунках зі значущими дорослими. Любов оточуючих дорослих до дівчини-підлітка є основою її любові до себе, її самоповаги та самодостатності [2; 3; 6].

Якщо дитина зростала без батьківської опіки або її виховував лише один із батьків, то пізніше їй доведеться змагатися з людьми, які мали можливість учитися в обох батьків. Як зазначає Е. Еріксон, у дітей, позбавлених батьківського піклування в ранні роки, не формується найважливіше для їхнього подальшого психічного розвитку почуття базової довіри до світу. Світ переживається ними як непередбачуваний, небезпечний та ненадійний. Неминучі втрати, що супроводжують виникнення прихильності, сприяють виробленню захисного механізму "емоційної глухоти", нечуйності, що захищає від душевного болю, стане завадою побудови гармонійних взаємин у майбутньому подружжі [21].

Сформованість в особистості неусвідомлених тенденцій до відтворення моделі батьківської сім'ї може суттєво вплинути на взаємини чоловіка та жінки. Форми батьківських взаємин стають своєрідним еталоном, оскільки партнери підсвідомо пристосовують власну поведінку до вже сформованих внутрішніх схем. Запрограмована система взаємин ймовірніше реалізується в тому разі, коли своєю внутрішньою програмою нагадує одного з батьків протилежної статі. Наслідування особистісних якостей визначає подібність подружніх та сімейних взаємин, у яких відтворюються помилки, проблеми батьків.

Прихильники теорії наuczіння вбачають психологічну спрямованість

на певні моделі сім'ї та поведінки в ній у засвоєнні статевої ролі, що здійснюється через спостереження за людьми шляхом відтворення нормативів та приписів поведінки, засвоєних у процесі соціалізації. На думку А. Бандури, діти навчаються виконувати різні сімейні ролі, спостерігаючи, як поведуться люди різної статі, як різняться манерою спілкування, виконанням побутових справ. Провідним соціально-психологічним механізмом гендерної ідентифікації вважають імітацію, яка може відбуватися значно пізніше самого спостереження за статеворольовою поведінкою. Вихідці з кризових сімей часто відтворюють помилки батьків у створенні власної сім'ї. Учені пов'язують вплив сім'ї на її молодших членів із психологічними механізмами виховання дитини: підкріпленням, заохоченням, покаранням [18].

Для повноцінного психічного та особистісного розвитку дитини, становлення її ідентичності особливо значущими є тривалі теплі емоційні взаємини дитини з батьками чи особами, які їх замінюють. Дж.Боулбі, стверджуючи негативність ефекту ранньої та тривалої розлуки дитини з матір'ю, зауважив так званий синдром «афективної тупості». Унаслідок материнської депривації в дитини формується активне несприймання самої себе, нездатність до дружби й любові, відсутність відчуття спільності з іншими людьми, подібності до них, самозаперечення, нехтування собою та іншими. Найчастіше це знаходить своє вираження в агресії, котра спрямована на інших людей і проявляється або на зовнішньому рівні (брутальність, гнів, обурення), або на внутрішньому, (озлобленість, недобррозичливість) [19]. Тому глибокі емоційні зв'язки у дитячі роки із значущими іншими є основою життєстійкості людини та готовності до налагодження стійких емоційних взаємин з партнером у шлюбі.

За умов втрати об'єкту прихильності, на думку М. Ейнсворт, у дитини може сформуватися один із типів порушення прихильності: негативна/невротична (дитина постійно шукає уваги батьків як позитивної, так і негативної, провокуючи навіть покарання), уникаюча (дитина

замкнена, не налагоджує ні з дорослими, ні з дітьми довірливих стосунків), амбівалентна (дитина демонструє двояке ставлення до батьків: то прихильна до них, то уникає, агресує), дезорганізована (діти порушують правила і межі людських стосунків і не прагнуть любові, а натомість хочуть, щоб їх боялися). Такі емоційні втрати не компенсуються з віком.

Представник системного підходу Н. Аккерман вказував на роль родинних зв'язків, сімейної ідентичності у розвитку готовності до дорослого життя. «Я» дитини спочатку наповнюється змістом сімейного «Ми», яке відбувається у процесі становлення дитини як члена сімейної структури – непомітної сітки функціональних вимог і правил, які організують взаємодію членів сім'ї. Залучення дитини в реальні взаємостосунки і формування її «Я» і «Ми»-ідентичностей залежить від конкретних особливостей сімейної структури [17].

Д. Джексон розглядав сім'ю як систему з єдиним цілим психологічним і біологічним організмом, у якому існують такі взаємопов'язані підсистеми: подружжя (патерни поведінки подружжя є моделлю інтимних взаємин), батьківська (модель засвоєння майбутніх ролей батька й матері, які пов'язані з функціями догляду за дітьми та вихованням) та підсистема сиблінгів (формує стереотипи взаємодії у позасімейних групах). Кожна з підсистем є досить важливою у формуванні майбутнього сім'янина і служить моделлю для наслідування. Негативні стосунки у системі «батьки-діти» (погані взаємини з одним чи обома батьками, відсутність батьківської підтримки, переконання у своїй меншовартості) є першопричиною агресивних реакцій у майбутньому щодо інших людей, батьків, рідних, а в подальшому – і шлюбного партнера, власних дітей [23].

У сімейному сценарії закладені уявлення про те, які функції має виконувати дружина та чоловік, як розподіляти ролі, яким нормам поведінки надавати перевагу, як розв'язувати сімейні конфлікти. У процесі динамічної взаємодії членів сімейної системи як особистостей із власними

життєвими та сімейними сценаріями відбувається трансформація останніх у єдиний спільний.

У низці психологічних досліджень підтверджено, що характер взаємин подружжя багато в чому відповідає характеру взаємин у батьківській сім'ї. Батьки, чий шлюб був вдалий, дають приклад того, як потрібно будувати спільне життя чоловіка і дружини. Злагоджені дії батьків є важливою передумовою успішного формування особистості сім'янина.

Група канадських дослідників під керівництвом професора Л. Белли провела серію досліджень, присвячених розробці та емпіричній перевірці системи соціально-конструктивістських уявлень про «буття сім'єю». У своїх дослідженнях Л. Белла та її колеги стверджують, що кожна людина є вільним творцем власного соціального оточення. Поняття «сім'я» розкривається лише в процесі «буття сім'єю», в якому людина створює тривалі та стійкі до життєвих негараздів близькі стосунки, умови взаємодії з власним оточенням. Згідно з таким підходом, існують три аспекти поняття «буття сім'єю»: стійкість (у часі та стосовно негараздів), піклування та близькість. «Буття сім'єю» – це перебування в тривалих стосунках піклування та обов'язкова наявність спільного домашнього простору, а не лише перебування разом протягом обмеженого часу [14].

Науковці акцентують увагу на ролі підсвідомого переносу батьківських приписів у сімейні взаємини (А. Прихожан, Н. Толстих, Г. Філіппова). Зокрема, вважають, що для того, аби стати щасливим партнером і люблячими батьком/матір'ю, необхідно навчитися любити, піклуватися, опікуватись іншим, жертвувати, не очікуючи негайної віддачі. До цього здатен той, хто в дитинстві відчув таке ж ставлення до себе з боку батьків. Діти, які виховані без батька чи матері або які зростали у сім'ї, де їхні батьки погано виконували свою роль, у дорослому віці відчувають труднощі у прийнятті рішень, у прояві кохання. Причиною того є умови їхнього дитинства, що не дозволили досягти зрілості та самовизначитись у родинному житті [16].

Трансгенераційний підхід Мюррея Боуена акцентує увагу на необхідності аналізу сімейної динаміки кількох поколінь та інтерпретації сімейних проблем, які передаються з покоління в покоління: якщо конфліктні стереотипи залишаються невідпрацьованими, невідрегованими в одному поколінні сім'ї, то вони повторюються в наступних. Учений вичленив важливі системні параметри, до яких відніс диференціацію «Я» (усвідомлення себе як унікальної особи), емоційний трикутник (залучення третього, коли психічна напруга у стосунках діади починає перевищувати допустимий рівень), сімейну проекцію (проекція певної функції в сімейній системі на дитину), ядерну емоційну систему (специфіка процесів емоційної взаємодії у сім'ї), позицію сиблінгів (порядок народження дітей), емоційний розрив (процес фізичного і психологічного дистанціювання дитини з батьками за рахунок емоційної сепарації), соціальна регресія (уподібнення емоційних проблем в суспільстві емоційним проблемам у сім'ї) тощо [20].

Стосунки із братами та сестрами у сім'ї відіграють значну роль у становленні якостей сім'янина та готовності до шлюбу і створення сім'ї. На думку М. Боуена, деякі патерни взаємодії між партнерами можуть бути пов'язані з порядком їхнього народження в батьківській сім'ї. Так, якщо один із них був старшою дитиною, а другий – молодшою, то старший швидше братиме на себе відповідальність та прийматиме рішення. Двоє старших будуть суперниками, а двоє молодших відчуватимуть тягар відповідальності, пов'язаної з необхідністю приймати рішення [20].

У. Тоумен доводить, що відбувається перенесення зв'язків, які існували в батьківській сім'ї між братами та сестрами, на свого партнера у подружжі. Власне сиблінги навчають, як будувати конструктивні взаємини з ровесниками. Для стабільного подружжя вирішальним є те, якою мірою у ньому повторюється статус, котрий кожен із подружжя займав серед своїх братів/сестер. У жінки, яка виросла із братами, більш дружні взаємини із чоловіком та синами порівняно із жінкою, у якої були лише сестри.

Чоловік, який виріс в оточенні сестер, відчувається більш упевнено у взаєминах із дружиною та доньками порівняно із чоловіком, дитинство якого пройшло в оточенні лише братів [24].

Щодо ролі одного з батьків протилежної статі, то у створенні сім'ї його образ виявляється дуже важливим при орієнтації на майбутнього партнера. План на майбутнє складається за сімейними інструкціями, причому сценарні обмеження переймають, переважно, від батьків протилежної статі. Сценарні плани, які мати дає своєму синові, вона сама отримала від свого батька, і це означає, що джерелом сценарної програми чоловіка може бути його дідусь за материнською лінією. Настанови, які батько дає доньці, сам він отримав від своєї матері, і це означає, що джерелом жіночого сценарію найчастіше є бабуся за лінією батька. Батьки тієї ж статі, що й дитина, є для неї прикладом поведінки.

Функціональна роль старшого і молодшого в батьківській сім'ї, безумовно, є значущою в побудові взаємин із шлюбним партнером та вихованні власних дітей. Але сиблінгова позиція не є винятковою та абсолютною для наслідування в подружжі. Зокрема, учені наголошують, що духовно зрілі особи можуть пристосуватись одне до одної навіть за наявних розбіжностей соціального походження, виховання, психологічній несумісності. Для взаємин у такій сім'ї характерний синергізм у розв'язанні суперечливих питань подружжя, послідовна адаптація до сімейного життя. Це досягається завдяки зрілості, яка проявляється у здатності йти назустріч, співробітничати, бути уважним, обачним, гнучким, емоційно стабільним, відповідальним у прийнятті та реалізації рішень.

У дослідженнях, присвячених дисгармонійним сім'ям, підкреслюється, що у юнаків спостерігаються деякі відхилення у статевої поведінці у тих випадках, коли їхні батьки залишили сім'ю до досягнення ними віку 5 років. Для тих хлопчиків, що вже пішли до школи, присутність чи відсутність батька вже не має великого впливу на формування гендерної поведінки. Хлопці із неповних сімей досить часто

поводяться в майбутньому імпульсивно і асоціально. Вони важко піддаються контролю і в сім'ї не приймають домінантності жінки.

Аналогічно і дівчата, наслідуючи жіночі моделі, переймають поведінку й установки матері. Жінка, батько якої схвалював її жіночість і мати якої вважала себе самодостатньою жінкою, буде, як стверджують М. Джеймс і Д. Джонгвард [3], почуватися жінкою-переможницею. На думку Е.Гетерінгтон, жінки, батько яких помер раніше, ніж вони досягли юнацького віку, дуже часто пов'язують образ майбутнього чоловіка з зі збереженим ідеалізованим образом батька. На противагу їм у дівчат, які зростали з батьками, розвиваються більш реалістичні погляди, оскільки вони спостерігають щоденно за поведінкою своїх татусів і бачать як їхні недоліки, так і позитивні якості. Доньки розлучених матерів на тлі негативних почуттів до батька переживають труднощі і виявляють нерозбірливість у взаєминах з чоловіками [22].

Вплив батьківської сім'ї на виконання дорослими дітьми сімейних ролей та успішність їхнього шлюбу глибоко розглядався у дослідженнях Н. Пезешкіана. На його думку, від одного покоління до іншого переходять стратегії поведінки в конфліктних ситуаціях, цінності та структура взаємин. Інформація про сім'ї попередніх поколінь подружньої діади дає змогу орієнтовно передбачити, якою буде майбутня сім'я. Люди з подібним досвідом пізнають один одного за патернами поведінки. Саме тому люди із щасливих сімей знаходять одне одного і створюють нові щасливі сім'ї [15].

Науковці акцентують увагу на особливу роль дитячих років у формуванні критеріїв вибору майбутнього супутника життя. Дві найголовніші істоти – батько і мати – є для дитини прикладом чоловіка і жінки. Саме з ними дитина буде міцно емоційно поєднаною упродовж багатьох років. Незалежно від того, приховуватимуть батьки свої справжні взаємини чи ні, останні будуть безпомилково дешифрованими та засвоєними дитиною, ставши прикладом для наслідування в майбутньому. Тому досить часто молоді люди виносять із батьківського дому почуття

недостатньої любові до себе, комплекси різноманітних дефектів як у зовнішності, так і в характері. Одружуючись, такі люди із самого початку перебувають у психологічній залежності від партнера, який є єдиним підтвердженням їх значущості.

У дослідженнях зазначається, що основною причиною порушення сімейних взаємин є прояв у одного або обох партнерів потреб, які в дитинстві не задовольнялися батьками. Доросла людина вибирає партнера, з яким їй легше повернутися до своїх нерозв'язаних конфліктів. Так виникає «невротична» сім'я, де чоловік і жінка відтворюють ситуації «не програні», «нерозв'язані» в дитинстві.

Імовірність майбутнього гармонійного союзу між чоловіком і дружиною прямо визначається схожістю моделей новоствореної і батьківської сім'ї молодят. У процесі гендерної соціалізації дитина інтеріоризує засоби батьківських взаємин, відтворюючи їх у побудові власної лінії статевої поведінки.

Т. Говорун та О. Кікінежді наголошують, що провідна функція сучасної сім'ї, яка з економічного осередку перетворилась на психологічний, зумовлена широкими можливостями батьків щодо спрямування гендерного виховання дитини шляхом її паралельної діяльності – наслідування дитиною культивованих у батьківській сім'ї взірців поведінки. Паралельна активність дитини, освоєння нею статево відповідних умінь, навичок культури поведінки не є самостійною функцією сімейного виховання, проте створює можливості для гендерної ідентифікації. Така функція належить грі, яка сприяє імітації ролей, засвоєнню нормативів гендерної поведінки [2].

Соціалізація статі в традиційній сім'ї, як зазначають Т. Говорун та О. Кікінежді, відбувається на таких самих гендерних засадах, як і в патріархальному суспільстві, в якому чоловіки (батько, брат) виконують предметно-інструментальні ролі за межами сім'ї, а жінки (дружина, сестра) – емоційно-експресивні, опікуючі, обмежені рамками життя родини.

Соціалізація статі є наслідком жорсткої стратифікації домашніх обов'язків і внутрішньої міжособистісної взаємодії. Патріархальна сім'я є економічним осередком, у якому функція матеріального забезпечення формує жорстку структуру підпорядкування гендерним ролям [2; 6].

У дослідженнях О. Кікінежді розкрито вплив батьківської сім'ї на гендерний розвиток підлітків за параметрами статевої диференціації стилів виховання та сприйняття образів батьків як моделей-еталонів статевої поведінки. Встановлено, що у батьківсько-дитячих стосунках переважає непослідовність у ставленні до дівчаток з боку батька і матері та домінування авторитарного стилю спілкування батьків з підлітками обох статей. З боку татів дівчата відчують значне дистанціювання, відстороненість, недостатньо емоційного прийняття, тепла, дружніх стосунків та підтримки, що сприяло б їхній успішній майбутній самореалізації. Мати є більш емоційно значущою та активною у ставленні до дочки, ніж тато, і за такої ідентифікації гендерний Я-образ дівчаток набуває андрогінних якостей: сили, впевненості, активності, самостійності. Відстороненість батька, його недостатня включеність у справи сина, відсутність захисту значуще впливає на зміст статевої самосвідомості хлопців. Сини очікують від тата більшого захисту, традиційної директивності, авторитетності, прояву лідерських позицій як суто маскулітних рис поведінки [6, с. 165].

Сім'я батьків не завжди є для дітей прикладом побудови егалітарних стосунків, рівності і взаємозамінності статей, а радше навпаки – формує настановлення на диференціацію нормативів статевої поведінки та поділ сфер діяльності чоловіків та жінок, є прикладом подвійної зайнятості жінки та дистанційованого батьківства. Так, результати досліджень В. Кравця свідчать, що лише 40,6 % опитаних юнаків і 47,3 % дівчат вважали сімейний досвід своїх батьків взірцем для наслідування і хотіли б будувати свої подружні взаємини аналогічно, 32,8 % юнаків і 39,6 % дівчат

не вважали подружнє життя батьків взірцем для наслідування, а решта опитаних ще не мали на цей рахунок певної думки [9, с. 526].

Характер відносин та психологічна атмосфера між членами сім'ї, активна участь обох батьків у вихованні дітей та подібність їхніх поглядів на виховання, організація побутової діяльності і відпочинку сім'ї, вміння аналізувати і розуміти мотиви поведінки партнерів та власні вчинки та дії, наявність навичок вирішення конфліктних ситуацій, які виникають у взаєминах, – усе це впливає на виховання в дітей якостей сім'янина та формує психологічну готовність особистості до сімейного життя та виконання майбутніх батьківських ролей.

Побудова сімейних стосунків на засадах егалітарності вимагає від особистості високої психологічної культури – самодостатності, інтернальності локусу контролю, гендерної чуйності та толерантності, здатності до рефлексії. Виховання на традиційних статевотипізованих гендерних взірцях розвиває однобічні соціальні вміння та навички, які ускладнюють повноцінну реалізацію особистості. Наявність високого рівня психолого-педагогічної культури батьків, їх моральний та освітній розвиток, демократичний стиль виховання дітей беззаперечно сприяють успішному формуванню майбутнього сім'янина.

Гендерні відносини в сім'ї – це базові рольові відносини, визнані в громадянському суспільстві і державі, поведінка, цінності і соціальні норми, які визначають структуру, організацію сімейного життя, культуру сімейних взаємин. Гендерна культура особистості у сфері шлюбно-сімейних стосунків є складним феноменом, який включає її гендерну обізнаність, гендерну компетентність, гендерну чуйність, гендерний світогляд, егалітарну самосвідомість, гендерну рефлексію тощо. Гендерна обізнаність передбачає оволодіння системою знань щодо рівності прав, свобод, обов'язків, відповідальності і шансів жінок і чоловіків у життєдіяльності родини і самотворенні власної особистості. Гендерна компетентність полягає у тому, що обізнана особистість знає і розуміє, а

компетентна реально і ефективно може використати гендерні знання у вирішенні тих чи інших життєвих проблем у сфері шлюбу та сім'ї.

Ціннісно-змістовий компонент є сукупністю особистісно значущих егалітарних прагнень, ідеалів, переконань, поглядів у сфері шлюбно-сімейних взаємин. Гендерна рефлексія – це відслідковування мети, процесів і результатів своєї діяльності по засвоєнню гендерної культури, а також усвідомлення власних внутрішніх змін. Рефлексія формується через розвиток психологічної проникливості, спостережливості, умінь соціальної перцепції, а також розвиток самопізнання.

Гендерні знання дають змогу студентству керуватись ідеєю рівних прав і можливостей в освоєнні різних сфер життєдіяльності (соціальної, економічної, правовій, політичній; побудові стосунків, навчанні, спорті, громадській активності), пізнавати, будувати і випробовувати своє «Я» в найрізноманітніших ситуаціях, сповідувати і втілювати в життя принципи партнерства, рівноправності статей від студентської лави до власної родини та суспільства загалом.

В.Кравець зазначає, що показниками культури шлюбно-сімейних стосунків виступають, з одного боку, уявлення про шлюб і сім'ю, їх ідеали, знання норм сімейного життя, психологічні установки на взаємини статей, а з другого боку – навички і вміння, певні стереотипи поведінки, реалізовані у взаєминах статей у процесі становлення і функціонування сім'ї. Правильна підготовка до подружнього життя – це не тільки підсумок здобутих теоретичних знань чи практичних навичок, але й систематична послідовна робота над своїм «Я» [13, с. 9].

Для інтерактивного комплексного навчання студентів та організації просвітницької діяльності у 2002 році при Центрі гендерних студій Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка було створено Школу гендерної рівності (ШГР). Із 2009 року та по теперішній час ШГР є складовою Науково-дослідного

центру з проблем гендерної освіти та виховання учнівської і студентської молоді НАПН України та ТНПУ.

Упродовж п'ятнадцяти років ШГР надає методичну допомогу з питань гендерного виховання учнівської та студентської молоді; організовує та проводить навчальні тренінги та семінари для волонтерів; здійснює теоретичну та практичну підготовку волонтерів до роботи щодо пропагування ідеї гендерної рівності серед однолітків; здійснює інформування громадськості міста й області через ЗМІ щодо пріоритету гендерного підходу у різних сферах життєдіяльності; проводить круглі столи та брифінги з питань волонтерської діяльності; налагоджує творчі та ділові контакти з освітніми установами та громадськими організаціями; координує взаємодію та співпрацю іншими ВНЗ, школами та громадськими організаціями, гендерними бюро управління молоді та спорту, освіти і науки, соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді, місцевою виконавчою владою, органами молодіжного самоврядування, із центрами гендерних досліджень в Україні і поза її межами.

Стрижнем просвітницької діяльності Школи гендерної рівності з формування гендерної компетентності студентської молоді є комплексна тренінгова програма “Формування гендерної культури молоді”, апробовані блоки якої нами презентовано педагогічній громадськості у друкованих та електронних виданнях, у майстер-класах під час міжнародних та всеукраїнських конференцій, що проходять з ініціативи чи на базі ТНПУ ім. В. Гнатюка [1; 4; 5; 7]. Із напрацьованого досвіду організації просвітницької роботи в ШГР акцентуємо увагу на змістовому наповненні окремих тренінгових блоків програми: «Я – юнак, я – дівчина, я – особистість», «Основи гендерної культури», «Гендерні стереотипи: від усвідомлення до подолання», «Ні – проявам індивідуального, суспільного чи інституційного сексизму!», «Гендер та професійна кар'єра», «Асертивність – оптимальна стратегія гендерної поведінки», «Основи сімейного щастя: гендерний підхід», «Гендерні аспекти усвідомленого

батьківства», «Лідерство крізь призму гендеру», «Репродуктивне здоров'я у гендерному ракурсі», «Світ спорту крізь призму гендеру», «Гендерному паритету – бути!»).

Гендерний тренінг сприяє виробленню у студентів обох статей способів і форм паритетної взаємодії у міжстатевих відносинах, рівноправності, взаємоповаги, взаємодопомоги, взаємозамінності тощо. Сприяють цьому конкретні ситуації, якими насичена тренінгова діяльність – ситуації визнання, успіху, емпатії, обговорення, колективного перегляду, полілогічного спілкування, самооцінювання, самоаналізу, самовипробування, самопорівняння. За допомогою тренінгу відбувається еволюціонування (а не просте сприйняття) до нових гендерних форм суспільного та сімейно-родинного буття, прийняття їх як належних (а не просте пристосування), засвоєння (а не просте наслідування) їх як власних, особистісно значущих цінностей.

Зміст, методи та прийоми розвиваючих та суб'єктно-орієнтованих технологій гендерної освіти спрямовані на те, щоб шляхом використання життєвого досвіду кожного учасника допомогти становленню егалітарних поглядів на взаємини статей через збагачення гендерних знань, включення їх в аналіз повсякденного пошуку аргументів, особистісних смислів на користь егалітарних орієнтацій. Що аргументованішим, переконливішим буде дидактичне підґрунтя, тим більшою буде мотивація учасників до змін, потреба в гендерних знаннях, тим слабкішим буде їх підпорядкування стереотипізованим поглядам, сексичним очікуванням.

У ході гендерних тренінгів, які є концептуально, логічно, тематично та структурно пов'язаними заняттями, учасники мають можливість отримати нові знання, виробити чи поновити вміння та навички, критично оцінити свої ставлення, ідеї, поведінку з метою їх корегування й оновлення, змінити або посилити шкалу оцінок і цінностей, проявити свої здібності, продемонструвати найсильніші сторони своєї особистості, отримати визнання та підтримку від інших учасників і тренера, розвивати власні позитивні якості та людські чесноти. Суб'єкт конструє нові знання гендерної культури шляхом добору особистісно-

значущої інформації, завдяки чому здійснює особистісний вибір, визначається та утверджується у своїй правоті, стає творцем, який здатен творити самого себе. Юнаки та дівчата вибудовують перспективні лінії розвитку, створюють свою суб'єктивну реальність. Суб'єкт-суб'єктна взаємодія учасників дає змогу активізувати самовизначення в різних аспектах гендерної культури.

Заняття тренінгових блоків «Основи сімейного щастя: гендерний підхід» та «Гендерні аспекти усвідомленого батьківства» створюють умови для реального засвоєння юнацтвом системи гендерних цінностей у сфері шлюбу та сім'ї. Вони спрямовані на розуміння сутності егалітарних взаємин у побудові майбутнього шлюбу та сім'ї як основи особистісного та родинного щастя, усвідомлення батьківської сім'ї як взірця рівності статей і виконання взаємозамінних ролей.

Вправи-інтерактиви «Скульптура сім'ї», «Відшукай сім'ю за голосом», «Заблоковані функції сім'ї», «Плюси та мінуси незареєстрованого шлюбу», «Шлюбний договір: виграв чи програв», «Магазин», «Сімейний акваріум», «Зв'язані в одне ціле», «Шлюб з кохання, з розуму чи з розрахунку», «З якої казки», «Фотографія домашнього дня», «Займи позицію: ролі чоловіка і дружини в сім'ї», «Щаслива сім'я: алгоритм побудови», «Сім'я партнерська і домінаторна», «Сім'я – простір без насилля», «Світ мам і татусів», «Просто мама», «Сім'я та кар'єра», «Валіза для найкращого батька та найкращої мами», «Майбутня сім'я в колективному малюнку», а також інформування з елементами інтеракцій «Шлюб як основа сім'ї», «Шлюбний договір: погляд крізь гендерні окуляри», «Функції сучасної сім'ї», «Сім'я партнерська і домінаторна» та ін. ставлять за мету запобігти порушенню гендерного паритету у подружніх взаєминах та вихованні майбутніх дітей, розширити сферу самореалізації сьогоdnішніх студентів у виконанні майбутніх батьківських ролей, довести вагомість як дружини, так і чоловіка у функціонуванні сім'ї.

Застосування інноваційних освітньо-просвітницьких технологій у ході

тренінгів (робота у фокус-групах, евристична бесіда, мозковий штурм, наратив, дискусія, диспут, дебати, сюжетно-рольова гра, дослідницький проект, інтелектуальний аукціон, творча майстерня, ярмарка ідей, тематичний колаж, кейс-метод тощо) дає можливість орієнтувати молодь на партнерство статей у приватній та публічній сферах життєдіяльності, показувати зв'язок між гендерними характеристиками і психологічним функціонуванням людини в сім'ї та суспільстві, формувати у студентів гендерну чутливість і толерантне мислення і сприяти виробленню у них нових, власних цінностей для успішного гендерного самовизначення у різних сферах життєдіяльності, у сімейному житті зокрема. За цього основними орієнтирами нової стратегії підготовки студентів до шлюбно-сімейних стосунків обрано становлення егалітарної свідомості, морально-духовної зрілості, формування у сфері шлюбно-сімейних стосунків їх гендерної культури і гендерних компетентностей, рефлексивне і проектує ставлення до самоосвіти, забезпечення кожній особистості свободи вибору.

Розуміння сутності егалітарних взаємин у побудові шлюбу та сім'ї створить великі можливості для особистісного та родинного щастя, запобігатиме порушенню гендерного паритету у вихованні дітей, розширить сферу самореалізації сьогоденних юнаків та юнок у виконанні майбутніх подружніх та батьківських ролей, доведе вагомість як дружини, так і чоловіка у вихованні дітей та функціонуванні сім'ї.

Теоретичні та прикладні аспекти підготовки молоді до сімейно-родинного життя й виконання подружніх, батьківських, материнських ролей актуалізують розширення дослідницького простору у напрямку проведення нових фундаментальних досліджень з опорою на раціональні доробки сучасних науковців, що презентовані у вітчизняному дискурсі науковою школою академіка В. Кравця. Це внесе вагому частку у втілення гендерних підходів на освітянську ниву та реалізацію гендерної політики держави як важливої складової забезпечення соціального прогресу, розбудови демократичного суспільства, утвердження людського виміру та сучасного розвитку України.

Перспективи подальших розвідок також вбачаємо у розробці та апробації нових інтерактивних гендерно-освітніх технологій для організації тренінгової роботи зі студентською молоддю у ШГР з метою її підготовки до сімейно-родинного життя, виконання подружніх, батьківських, материнських ролей, попередження сімейного насилля. Стрижнем кожної нової розробки буде взірець партнерської сім'ї, паритетних подружніх взаємин, обопільно відповідального батьківства/материнства, рівні права і дружини, і чоловіка на особистісний та професійний розвиток, життєздійснення у сфері родинного та суспільного буття.

Розкриття сутності та специфіки, урахування впливу внутрішніх детермінант та зовнішніх соціалізуючих чинників, створення системи емпіричних індикаторів для визначення критеріїв та показників сформованості психологічної готовності до шлюбно-сімейних стосунків стануть передумовою побудови та експериментальної апробації комплексної програми її формування, що включатиме систему психолого-педагогічних умов та активного соціально-психологічного навчання на різних вікових етапах становлення особистості майбутнього сім'янина.

Література

1. Говорун Т. В. Гендерні аспекти усвідомленого батьківства: навч. посібник / [Т. В. Говорун, В. П. Кравець, О. М. Кікінежді, О. Б. Кізь]. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2004. – 144 с.
2. Говорун Т. В. Гендерна психологія: навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] / Т. В. Говорун, О. М. Кікінежді. – К.: Вид. центр «Академія», 2004. – 308 с.
3. Джеймс М. Рожденные выигрывать. Трансакционный анализ с гештальтупражнениями / М. Джеймс, Д. Джонгвард; пер. с англ.; общ. ред. и послесл. Л. А. Петровской. – М.: Издательская группа «Прогресс», «Прогресс-Универс», 1995. – 336 с.

4. Кізь О. Б. Інноваційні просвітницькі технології формування гендерної культури студентської молоді у сфері шлюбно-сімейних стосунків / О. Б. Кізь // Гендерні дослідження: прикладні аспекти: монографія / [В. П. Кравець, Т. В. Говорун, О. М. Кікінежді та ін.]; за наук. ред. В. П. Кравця. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2013. – С. 335–370.
5. Кізь О. Б. Як навчати школярів долати гендерні стереотипи: конспекти занять: навчально-методичний посібник [для загальноосв. навч. закладів] / Кізь О. Б.; колектив авторів: Т. Говорун, О. Кікінежді та ін.; за заг. ред. проф. Т. Говорун. – К.: ТОВ «Дорадо-Друк», 2011. – С. 154–157; С. 437–451; С. 657–789.
6. Кікінежді О. М. Гендерна ідентичність в онтогенезі особистості: монографія / О. М. Кікінежді. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2011. – 400 с.
7. Кікінежді О. М. Формування гендерної культури молоді: науково-методичні матеріали до тренінгової програми: навчальний посібник / О. М. Кікінежді, О. Б. Кізь; вид. 2-ге, перероблене і доп. – Тернопіль: ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2009. – 180 с.
8. Кравець В. П. Гендерні дослідження в контексті глобальних викликів сучасності / В. П. Кравець // Гендерні дослідження: прикладні аспекти: монографія / [В. П. Кравець, Т. В. Говорун, О. М. Кікінежді та ін.]; за наук. ред. В. П. Кравця. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2013. – С. 9–20.
9. Кравець В. П. Гендерна педагогіка: навчальний посібник / В. П. Кравець. – Тернопіль: Джура, 2003. – 406 с.
10. Кравець В. П. Психофізіологічні та психолого-педагогічні аспекти формування усвідомленого батьківства / В. П. Кравець. – К.: Видавничий центр «Академія», 2001. – 244 с.
11. Кравець В. П. Статева соціалізація дітей і підлітків: закономірності та гендерні особливості: монографія / В. П. Кравець. – Тернопіль: ТНПУ, 2008 – 394 с.

12. Кравець В. П. Статева соціалізація та підготовка учнівської молоді до сімейного життя у педагогіці та шкільній практиці зарубіжних країн: монографія / В. П. Кравець; за редакцією члена-кореспондента АПН України, проф. В. П. Кравця. – Тернопіль: ТзОВ «Видавництво Астон», 2009. – 206 с.
13. Кравець В. П. Теорія і практика дошлюбної підготовки молоді / В. П. Кравець. – К.: Київська правда, 2000. – 688 с.
14. Кутузова Д. А. «Быть семьей»: взгляд с точки зрения социального конструкционизма. Обзор работ Л.Беллы и ее сотрудников / Д. А. Кутузова // Постнеклассическая психология. Социальный конструкционизм и нарративный подход. – 2005. – № 1(2). – С. 72–92.
15. Пезешкиан Н. Позитивная семейная психотерапия. Семья как психотерапевт / Н. Пезешкиан. – М.: Смысл, 1993. – 331 с.
16. Филиппова Г. Г. Психология материнства / Г. Г. Филиппова. – М.: Изд-во Института Психотерапии, 2002. – 240 с.
17. Ackerman N. W. The psychodynamik of family life / N. W. Ackerman. – N.Y.: Basic Books, 1958. – 379 p.
18. Bandura Albert J. Social Learning – Theory / Albert J. Bandura. – Englewood Cliffs, NJ: – Hall,1977.
19. Bowlby J. Attachment and loss: Retrospect and prospect / J. Bowlby // American Journal of Orthopsychology,1982. – No. 52. – P. 664–678.
20. Bowen M. Famili therapy in clinikal practice / M. Bowen. – N.Y.: Jason Aronson, 1978.
21. Erikson E. N. Identity. Youth and Crisis / E. N. Erikson. – N.Y., 1968.
22. Hetherington E. The development of children in mother-headed families / E. Hetherington, M. Cox, R. Cox // The American famili: Dying or developing. – N.Y.: Plenum Press, 1979. – P. 44–56.
23. Jackson D. D. The individual and the larger context / D. D. Jackson // Family process. – 1967. – No. 6. – P. 139–154, P. 32–76.
24. Toman W. Family constalation: Its effects on personality and social

behavior / W. Toman. – New-York: Springer, 1961.

Kiz O. B.

THE PREPARING OF YOUTH FOR MARRIAGE AND FAMILY RELATIONSHIPS IN THE CONTEXT OF FORMATION OF GENDER CULTURE

The article deals with the role of the parental family as an environment of gender identification, the formation of gender consciousness, gender relations and gender outlook of growing personality in the sphere of marriage and family relationships in the context of foreign and domestic research.

The contribution of a creator of a family, sexual and gender pedagogy, academician – V. Kravets to the substantiation of the conceptual principles of a theory and a practice of premarital preparation of youth for the realization of marital, parental and maternal roles is revealed. Optimal ways of the formation of gender culture in the sphere of marriage and family life, profamilial, procreative instructions to boys and girls are outlined. The scientist's interest to the research of the main functions and types of modern family, sexual culture in the family, the organization of marital interaction, gender peculiarities of marital conflicts, the the formation of responsible parenthood and conscious motherhood, self-determination of youth in the sphere of traditional and egalitarian cultures is emphasized.

Author substantiates the theoretical and practical aspects of preparation of youth for organization of parity marital interaction, cultivating egalitarian family relationships, conscious and responsible parenthood/motherhood mutually; and realization of non-stereotypical gender roles in the family and society.

The experience of the School of Gender Equity of Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University as to organizing educational activities with the purpose of formation of youth's gender culture in the sphere of marriage and family relationships is summarized. The expediency of the using innovative educational techniques in training for orientation of youth on the partnership of sexes in the private and public life, the formation of gender sensitivity and egalitarian thinking is substantiated.

Author training program "The formation of gender culture of youth" is analyzed. It expands a sphere of girls' and boys' self-realization in the realization of marital and parental roles; proves an importance of wife' and husband' roles in the functioning of the family, and enriches participants with new knowledge, which is necessary for preparation for future family life.

Key words: *gender culture, marriage and family relationships, family, parenthood, motherhood, parity, egalitarianism, interactive techniques, training.*